Ч. 283. Львів, неділя дня 24. грудня 1906. (6. січня 1907.) Річник X.

Передплата
на »РУСЛАНА« виносить:
в Австриї:
на цілий рік . . . 20 кор.
на пів року . . . 10 кор
на чверть року . 5 кор.
на місяць . . 1·70 кор.
За границею:
цілий рік . 16 рублів
або 36 франків
на пів року . 8 рублів
або 18 франків
Поодиноке число по 10 сот.

РУСЛАН

»Вирвеш ми очи і душу ми вирвеш: а не возьмеш милости і віри не возьмеш, бо руске ми серце і віра руска.« — З Руслановых псальмів М. Шашкевича.

Виходить у Львові що дня крім неділь і руских сьвят о 5½ год. пополудни.
Редакция, адміністрация і експедиция »Руслана« під ч. 1. пл. Домбровского (Хорунщини). Експедиция місцева в Агенциї Соколовского в пасажі Гавсмана.
Рукописи звертає ся лише на попереднє застережене.— Реклямациї неопечатаніє вільні від порта. — Оголошеня звичайні приймають ся по ціні 20 с. від стрічки, а в »Надісланім« 40 с. від стрічки. Подяки і приватні донесеня по 30 сот. від стрічки.

Избавленіє посла Господь людемъ своимъ.

(+) Коли сегодня вечером засияє на небі зоря, що звіщала всему мирови прихід Спасителя, прихід Сонця правди, тоді на хвилю щезне вся земска журба і печаль а весь наш нарід, як далеко і широко сягає Україньско-руска Земля, зверне ся думкою, щоби поклонити ся тому Сонцю правди, що принесло спасенє всему сьвітови. Тоді вся земля поклонить ся Тому, від котрого засияло сьвітови сьтітло розуму. І ми в сій преважній хвилї забуваємо про всї щоденні хоч би як могутні відгомони хвилї, щоби зібрати всї гадки і звернути духа на сю найбільшу в діях людства подію.

А такого скупленя духа, такого зібраня всїх гадок потреба передовсїм нашому україньско-рускому народови, розкиненому на широкому просторі, лишеному своєї політичної самостійности, розділеному поміж три держави. Тимто в такій преважній хвилї, яка принесла спасенє всему сьвітови, яка подала сьвітло розуму всему людству. треба особливо нашому народови глибоко призадумати ся над нашим сучасним положенєм і переняти ся сим сьвітлом розуму, яке єдино може нам забезпечити красшу будучину.

Коли в сій преважній хвилї оглядаємо із скупленим духом положенє нашого народу по всїй україньско-рускій землї, то мимохіть насувають ся нам всякі сумнїви, родить ся неспокій і журба про нашу будучину. В Галичині і на Буковині осягнуть вправдї широкі верстви народні заперечуванє їм доси право голосу в рішаню найважнїйших прав, у висиланю своїх заступників до державної ради, а хоч право се все ще обмежене всякими засторогами і перепонами, одначе всеж таки наближає ся та хвиля, що й тих »труждающих ся і обремененних«, котрим Спаситель сьвіта обіцяв супокій, допустять до участи в прилюднім і державнім житю, для котрого они поносили лише труди і тягарі, немаючи за те відповідних прав. Алеж осягненє повного признаня, сеї повної рівноправности, якої наш нарід з таким превеликим трудом, з таким тяжким намаганєм добиває ся, буде зависиме від сего, як покористує ся він в найблизшій будучині сим новим, хоч так обмеженим, признанєм прав, яких він вишле заступників для оборони своїх прав. Конституция дає вправдї певні права, признає їх засадничо, але треба нам уміти розумно користувати ся, тим то зовсїм оправдана пословиця: vigilantibus iura!

Колиж тут в австрийскій Руси, де всеж таки маємо основними законами державними запоручені горожаньскі свободи, насуває ся нераз стілько сумнївів, стілько перепон і трудностий в користуваню запорученими свободами, то щож сказати про сю величезну часть України-Руси, яка під царскою кермою находить ся ще в такім переходовім, непевнім і неяснім положеню. Чи засияє там ся наука Сонця правди, яка признає всякому чоловікови, всякому народови право на єствованє, на розвиток, право славити Вседержителя своєю рідною мовою, нею просьвічувати ся і послугувати ся в прилюднім житю? Тяжко ще зустрічати се велике сьвято в Україні, коли там заревуть дзвінниці, коли рано до церкви молити ся підуть люди.

І сегодня по 60-тьох майже роках можна сказати те саме Тарасовими словами про велике сьвято в Україні. Одначе при всїм тім не треба попадати в зневіру, бо надія, мовляв справедливо Тарас, не вмирає!

А вжеж справдешньою темрявою вкрита третя частина україньско-рускої землї, Закарпатска Русь. Придавлена — нечуваною насилою в конституцийнім виді, занедбана, збіднїла, не має она просьвітку. Алеж і там она не завмерла а дише ще в тих найнизших верствах, куда здасть ся не доходить нї праведна, нї лукава наука. Отже і там колись засияє сьвітло розуму, і там, хоч не так ще скоро, ті широкі верстви народні, що є могутною підвалиною держави, дійдуть до признаня прав поруч з верховладними сегодня вельможами і подбають також про красшу долю для себе.

В хвилї отже, коли на небі засияє зоря і нагадає нам сю преважну хвилю спасеня сьвіта і всего людства, подасть надію зневіреним, а мир затривоженим,

Козацькі звичаї на Кавказї.

(Сватанє в Бекешівскій станиці, баталпатинького відділу, кубаньскої области.)

(Конець).

Відтак новобранції виходять зза стола, молода прощає ся зріднею, а опісля всї виходять на двір. Тут молоду зі свашкою і старшою дружкою садять на підводу, а молодий і старший боярин досїдають коний. Віз з молодою виїзджає з двора, а за ним їде молодий зі старшим боярином; останний в воротах стріляє з револьвера. Сидячі на підводі співають пісні:

Ристю, коники, ристю!
Ми йдемо із користю,
Ми їдемо із користочкой,
З молодою із невісточкой.

Ой, коні, коні, вороні!
Чи надієтесь на силу?
Чи довезете княгиню
На ту горочку крутую,
Нашу Машечку молодую?

В сю пору в домі молодого очікують новобранців. При вїздї в ворота тут розкладають костир. Коли процесия підїде до двора, молодий виїздить вперед і перший перескакує через костир. За ним їде старший боярин, а потому віз з молодою. Перескакуванє через костир виконує ся тому, що після повірки, новобранції очищують ся сим від всїх злих чарів.

У дворі стрічають молоду свояки мужа і по привитаню она відправляє ся з ним в спальню. А родичі новобранців в сей вечер запрошують до себе рідню на »вечіринку«.

Досьвіта слїдуючої днини в домі молодого збирають ся свояки, дружка, свашка і старший боярин. Коли хтонебудь з останних спізнить ся, то підпадає під кару: єго завивають.

Коли новобранції встають, то в кімнату, де они спали, входять свашки і старший боярин. Свашки входять на те, щоби пересьвідчити ся чи чесною дївчина була молода. На те они оглядають білє молодої, або коли молодий не позволить, то вірять єму на слово. По оглядинах всї виходять на двір і відповідно до того, якою виявила ся молода, вивішують фану. Коли она була чесна, то на довшу жердку привязують червоний платок, а коли нї, то замість червоного — білий платок. Виставивши фану, молодих вводять в сьвітлицю, де їх стрічають родичі молодого і зібрані гості. При тім співають пісню:

Не бій ся, матінка, не бій ся,
В червоні чоботи убуй ся:
Топчи вороги під ноги,
Щоб наші підковки брянчали,
Щоб наші вороги мовчали.

По привитанях новобранції в супроводі свашок, старшого боярина і решти

в сій хвилї в скупленю духа розвіймо всякі земскі печали і сумнїви, а черпаймо віру і надію в тім невичерпанім жерелї християньскої науки, яка дає певність і силу духа, поконати всї трудности і перепони.

Чи може дальше так бути?

(Голос з краю).

Щораз частїйші доходять нас нарікання, що учителї і учительки Русини, хотяй вже їх і так невелике число, не можуть дістати посад при школах міских, а навіть суть округи, де в послїдних часах з засади не приймає до свого округа учителїв Русинів, звиняючись недостачею місця.

Многі кандидати учительскі блукають ся від округа до округа, нім знайдуть пристановище, що становить перший крок до знеохоченя молодих людий, о скількож почуте кривди виступає яркійше, коли бачать, що в тих округах, де єму задля недостачі місця відказано приміщеня, другі дістають посади.

Майже не до увіреня являєсь явище, аби народність учителя мала становити головне крітериюм в одержаню, посади, а не спосібність, праця, кваліфікация, однак в декотрих округах загнїздилась та сумна практика, що учитель Русин з найкрасшими сьвідоцтвами має лишень сю перепону в одержаню не кажемо сталої, але і провізоричної посади, що є народности рускої.

В декотрих округах старають ся бодай заховати позори і ріжними видумками після хвилевих обставин спиняють можність одержаня посади, в других без маски впрост відкидають подання, нїби задля недостачі місця, хотяй на рускі посади рівночасно приміщують і такі сили, котрі доперва від дїтий рускої мови учать ся, а часто густо і без жадної кваліфікациї.

Дійшло тепер по містах з мішаним населенєм до сего стану, що на кілька більшоклясових шкіл, а кількадесять місць учительских блукавсь залєдви одна — дві силї рускі, а часто-густо нема жадної. В школах тих наука мови рускої є обовязкова, а кількож то учителїв і учительок не уміє по руски кілька речень склеїти, а бувають, що і букв руских не знають, щож доперва говорити о науцї мови рускої по таких школах?

Право провізоричного обсадженя мають ради шкільні окружні, а на сталі посади укладають терна і пропозициї до ради шкільної краєвої.

Учителя провізоричного не має сили рада краєва примістити сама без ухвали ради окружної в означенім місци, може лишень після §. 10 жадати приміщеня єго в данім окрузї без означеня місця, тож ради шкільні окружні являють ся сильнїйшими властями від краєвої, а що місця членів рад окружних заняли по декотрих повітах, яко відпоручники рад повітових, міских і т. д. люди непримиримі для Русинів, а нераз просто ворожо успосіблені і знайшлись в більшости, тож обсада місць учительских випадає крайно криядячо для Русинів.

В кождій з рад окружних є бодай оден відпоручник консисторский гр. кат. обряду, котрий вправдї не може нич вдїяти супроти перемагаючої більшости, алеж не всї знов члени бувають непримиримо успосіблені супроти Русинів, а навіть наколиб і так було, чиж вільно єму засїдати в тій радї, де бачить наглядно кривди Русинів?

Єго сьвятим обовязком є заложенє протесту супроти такої практики а не соромним мовчанєм і своєю присутностию стверджати ті рани, які задають народному органiзмови і єго членам.

Річию послів соймових і ради державної, яко членів законодатних тїл і заступників народу є приглянутись близше сему сумному станови, переглянути кождий повіт з окрема, розслїдити основно лихо, яке вже денеде загнїздилось і в виду безрадности і браку відпорности ширить ся, та положити конець.

Нарід руский не може дальше терпіти сеї кривди, мусить грімко запротестувати і знайти силу єї усуненя.

Адвокатска полїтика.

(△) На загальних зборах »Народної Ради« у Львові в груднї 1890 р. проголосив тодїшнїй єї секретар а теперішний голова »Народного Комітету« др. Кость Левицкий сї проґрамові слова:

»Ми не відступили і не відступимо від нашої проґрами. Головною бо задачею »Народної Ради« є сполучити всїх здоровомислячих Русинів, всїх вірних синів Руси, під прапор спільної працї над добром всїх верств народу руского. Виходячи з того становища — нинї не може бути мови о партиях між Русинами під взглядом полїтичним, бо хто єі хоче бути Русином той стане під хоругву народну, а хто не хоче бути Русином, той не може творити анї партиї анї фракциї рускої!«

Так ждало ся, та не так склало ся! На щож є рускі адвокати. Небавом після того якось погоджено з сею проґрамою сумної памяти консолїдацию з тими, що зруйнували »Рільничо-кредитне заведенє«, мали участь в справі Адольфа Ін. Добряньского і инших »сдѣлкахъ« а відтак на Замковій горі побили руску молодїж, що не признавала сеї консолїдациї. Здавало ся, що консолїдация після того вже буде неможлива, але до всяких запевнень в тім напрямі ми відносили ся з великою зневірою, бо мали все те переконанє, що в тих справах рішає не »принципіяльна полїтика«, яку голосить ся про людске око, а особисті понуки, які все найдуть потрібну форму, щоби до неї нагнути полїтичну проґраму.

Переходом старіють ся також радикальні полїтики, набирають ся практичного розуму, а адвокатска практика пособляє вельми всяким метаморфозам відповідно до даних обставин і корисних виглядів. Ось н. пр. на останнім львівскім вічу дебютував в тім напрямі з великим успіхом др. Володимир Охримович і зовсім не дав ся збити з панталику остро-радикальному Назарукови, бож він певний, що й Назарук з

гостий ідуть до родичів молодих снїдати. При сїм хтонебудь несе фану, а старший боярин оружє. Підчас походу співають слїдуючу пісню:

Спасибо, морозоньку,
Що не побив ту казиноньку,
Не замутив родиноньку —
Нї ближнюю, нї дальнюю,
Нї батиньку, нї матинку.

Переспівавши сю пісню, всї учасники в компанії разом з цїлої сили кричать протягло: »ууу!« а старший боярин в сю хвилю дає вистріл в фану. Потому знов співають пісню:

У нашого свата черчатая хата,
Черчиком покрита, калиной вквічана:
Усї лавки і прилавки з чорної китайки.

В домі родичів молодої в сю пору очікує молодих єї рідня, яка виходить на стрічу до воріт. Коли похід зблизить ся до воріт, свояки молодої замикають ворота і не впускають походу в двір. Тодї дружка підносить горівки оборонцям воріт і ті впускають похід. По снїданю новобранці знов вертають ся до дому молодого. Тут відбуває ся взаїмне обдаровуванє межи новобранцями і рідньою молодого. Се веде ся так: молоді беруть шишку, кусень короваю, чарку горівки і на тарілцї підносять се з поклоном кому небудь зі свояків. Сей приймає дарунок і зі своєї сторони даровує новобранцям або корову, або вівцю, або телятко, або пшеницї, або кусень материї, або гроші і т. и. Не даровують лиш проса; після повірки Бекешівцїв єго не можна даровувати тому, що се наведе на новобранців нещастє. Після того, як всї своякн жениха обдарують новобранців, хто чим може, молодий, старший боярин, дружка і свацики ідуть за тещею і своєками молодої. Коли ідуть за тещею, то співають слїдуючу пісню:

Добра годинонька настала
І Машечка за матїнкой післала:
»Запрягай, Ванїчка, четверо коней, [пятий віл,
А шестого бери возику, щоб привіз,
Щоб ти Ванїчка, мого батеньку [привіз,
За стіл посадить, подарки дарить.

Коли прийдуть і запросять родичів і свояків молодої, то піддружий бере скатерть і підстелює єї під коровай; відтак бере коровай, кладе собі на голову і іде поперед гостий. За ним ведуть матір молодої під руки старший боярин і зять. Свашки співають пісню:

Як приїхав зять на весїлля звать,
А ми не підем, не підем;
Хоч підем, да не будем пити;
Хоч будем пити, да не ляжем спати;
Хоч ляжем спати, дак під вишньою [черешньою.

Вишня-черешня од сонця красна,
Молода Машечка од батька чесна;

віком піде на практичну дорогу, на якій др. Охримович може повеличати ся вже поважними успіхами. Він жеж не тілько адвокат, але й директор „Дністра“ і редактор „Діла“, отже з трема добрими пенсиями, бо треба знати, що нинї новинкар „Діла“ не дивив би ся на таку пенсию, яку свого часу побирав начальний редактор пок, Вол Барвіньский. Але щоби все те осягнути, можна бути радикалом в теориї а практичним політиком в дійсности, не дурнож старий Ґете писав: grau, teurer Freund ist alle Theorie, doch ewig grün des Lebens Baum. Отже др. Охримович умів дуже добре погодити теорию з практикою. Коли на засїданю Надз. Ради „Дністра“ 22. листопада др. Федак зазначив, що москвофіли кирилилиб проти „Дністра, колиб др. Охримович став директором яко редактор „Діла“, зачвив др. Охримович без обиняків, що він яко редактор „Діла“ не дасть „старій партиї“ (як оно відповідає в горі наведеній заяві б. секретаря »Нар. Ради?!) поводу до нарікання. П. Рожанковский приняв сю заяву для своєї партиї до відомости і др. Охримович став директором »Дністра«, але що є й редактором »Діла«, отже часто не має часу давати вимаганих сторонами вияснень (ось як заліщицким Русинам в справі позички на будову бурси). Але менше о те, ціль осягнена, а чиж можна яснїйше сказати, о що ходило. Цікаве також, як др. Охримович боронив ся проти замітів д-ра Федака — сказав він, що кандидатом на директора револьтуючих урядників »Дністра« не був він (др. Охримович) а др. Студиньский. Коли хтось замітив, що др. Студиньский не дістав нїякого голосу, замовк др. Охримович. Так отже практична політика горою, а москвофіли можуть бути певні, що »Діло« не лише їм не пошкодить, але що знайде ся при виборах нова форма консолїдациї, котра буде відмінна, але річ і ціль остане та сама, бо на щож адвокатский розум?!

Борис Грінченко.

(З нагоди 25 лїтного ювілею его діяльности).

(Дальше).

Поезия Грінченка не обмежує ся тільки так званими громадяньскими мотивами, хоч вони й переважають у єго творах і надають їм характерний кольорит; поет умів видобувати з своєї лїри й звуки, присьвячені таким субєктивнолюдским чутям, як кохане, або змалювати сьвіжими ориґінальними фарбами красу природи. В ряді українських поетів останнїх десятиліть Грінченко займає одно з почеснїйших місць. До річи буде згадати, що Грінченкови окрім ориґінальних, належать ще й перекладні поетичні твори, серед яких відзначають ся цінними прикметами переклади з Гейне і драм Шілєра.

Як белетрист Грінченко входить в обсяг українського письменства своїми численними повістями й оповіданями, в яких він змалював найріжнороднійші верстви українського народу від его висших кругів (»Соняшний промінь«, »На розпутю«, »Байда« та ин.) до убогого спролєтаризованого селяньства. Звичайно кажуть, що особи, змальовані в перших двох згаданих повістях Грінченка трохи нереальні, що тут публіцистичний елемент бере перевагу над художественною правдою. В деякій мірі сї уваги справедливі. Але обом повістям не можна відмовити певного ідейного значіня, а також ваги одних з перших проб україньского социяльного роману, в яких автор вийшов поза межі звичайного до тих часів (початок 90 років) трактованя виключно сюжетів селяньского побуту і вивів на сцену україньску інтеліґенцию з усім, що її мучило й радувало. Значно висше з художественного боку стоять оповіданя з народного житя, серед яких стрічаємо такі прекрасні річи, як »Без хліба«, »Хата«, »Покупка«, »Палії«, або більші повісти »Серед темної ночі«, »Під тихими вербами«. Всього написав Грінченко прозою біля 40 повістий та оповідань, які становлять цінний вклад в україньску белетристику новійших часів.

Поруч з поезиями й прозаїчними творами Грінченко дав нам і зразки драми — 8 пєс, з яких деякі, наприклад, „Ясні Зорі“, „Нахмарило“, „На громадскій роботі“, »На новий шлях«, збогатили репертуар україньского театру, взагалі убогий на ідейні річи. Пєси Грінченка окрім сценічної мають не малу й літературну вартість.

Працюючи в україньскому письменстві, яко поет-художник, Грінченко положив великі заслуги й для розроблення україньскої народної словесности й мови. Єму належать чотири великі томи етноґрафічних материялів, уложених і виданих відповідно до всїх наукових вимог. Ємуж належить гарний біблїоґрафічний покажчик »Литература украинскаго фольклора«, без якого не може обійтись тепер ніхто, що сериозно працює над українським фолькльором. Цілий ряд статий про українських письменників й про нашу стару й нову літературу уміщено Грінченком по ріжних виданях — »Кіевская Старина«, »Черниговскій Земскій Сборникъ«, „Літ. Наук. Вістник“, „Большая Енциклопедия“ та ин. Але найбільше значіня для україньскої науки, а також і для самих широких кругів україньского громадяньства має уложений ним великий словар україньскої мови. Се така капітальна праця, що вона одна моглаб забезпечити за Грінченком невмируще імя в історії україньскої культури. Він опанував тут і систематично впорядкував богатий словарний материял, який зібрано ріжними особами на протязі кількох десятиліть, при чому додав чимало й власних материялів. Словар той, удостоєний премії академії наук має появитись в 1907 році.

Як уже було висше зазначено, Грінченко дбав найбільше про поширене україньского письменьства й взагалі просьвіти в народі. На протязі 80 і 90 років розвинув він енерґічну видавничу діяльність, випустивши біля сотні популярних брошур, серед яких добру половину беруть єго власні белєтристичні й популярні твори. Маючи рідкий популяризаторский талант, Грінченко дав ряд прекрасних нарисів про видатних діячів — українських й чужих (про Котляревского, Квітку, Гребінку, Гарфільда, Ґутенберґа та ин.) та других популярних брошур. Щоб зрозуміти, якої надзвичайної енерґії треба було, щоб провадити в Росиї діло народного україньского видавництва, досить сказати, що тільки половина материялу, призначеного для друку, могла побачити сьвіт, рештаж загинула в цензурних лябетах, і то — саме живійше і цікавійше. А за те, що часами могло проскочити між Сциллями й Харібдами всяких заборон, тайних і явних, приходилось буквально вести війну, дрібну, непомітну про чуже око, але яка забирала велику силу часу, праці і, можна сказати, — нервів, здоровля.

З популярно-видавничою діяльністю Грінченка, яко поважною культурною роботою на користь народніх мас, тісно звязана его публіцистична діяльність в обороні народної мови в україньскім шкільництві. Ніхто до сего часу не зробив стільки для того, щоб показати фактичним аналізом всю ненормальність й

Як мати зродила, так вона сходила,
Як під хрестом, так під вінцьом.

Коли підійдуть до дому молодого, то тут їх стрічають его родичі і даровують піддружьому »рушник«. Потім всїх садять за стіл, гостять, а відтак знов зачинають ся дарунки. Тепер вже дарове сторона молодої. Зачинає ся від батька молодої. При тім співають пісні:

Казали люди: тесть богатий,
Привезе деньоґ повен міх;
А він кинув копійку, як на сьміх.

Роди, Боже, жито кореньом корі-
[нисте,
Колосом колосисте, щоб наша Маша
Навстоячки жала.

На барану вовна, а на козлу оста.
Душечка, Машечка, частуй своїх
[гостий.
А ви, чесні гості, дуже не скупіться:
Ситці закупайте, да князей даруйте!

По дарунках, коли родичі бідні, весїле кінчить ся; колиж родичі обох сторін маєтні, то гульня перетягає ся цілий тиждень. Зразу гуляють на кошт родичів молодих, а потім кождий з беручих участь гостий заводить цілу кумпанію до себе в хату і угощує.

Кінчить ся весїле гашенєм пожару. Се буває по тім, як вже у всїх побували в гостях і гуляти більше вже нема охоти. Свояки збирають ся до родичів молодого або молодої і пють тут на останний раз. По скінченю пиятики, дружка запалює жмут конопель і кидає его на землю. Всї кидають ся і допчуть сю куделю. Се і називає ся гашенєм пожару. Тоді всї розходять ся по хатах і весїле уважає ся закінченим.

антіпедаґоґічність сучасної постановки шкільної справи на Україні і для вияснення тих основ, на яких тільки й може істнувати нормально шкільна українська просьвіта. Свої думки про сю справу ширив Грінченко і в статях і в окремих книжках, призначених для інтеліґенції (»Яка тепер народня школа на Вкраїні« П. Вартового, »На безпросвѣтномъ пути«, статі в »Громадській Думці« та »Раді«), так, і для народу (»Якої нам школи треба«).

Ємуж належить кілька гарно уложених читанок для дітий і »Граматка«, яка вийшла сими днями. Грінченко працював над народною просьвітою не тільки в теоретичній сфері, але й в практичному житю, пробувши понад 10 років народним учителем, увесь час і на далі, о скільки дозволяли політичні обставини й сили приватної людини, працюючи над поширенем науки в народі. Коли обставини політичного житя трохи прояснились і явилась змога розпочати отверту колективну просьвітну діяльність, Грінченко став на чолі роботи в київскій »Просьвіті«, яка поки що одинока зпоміж усіх наших молодих »Просьвіт« приступила до видавничої діяльности.

(Конець буде).

І деж они?

(Різдвяне оповіданє).

У Махницьких сідали звичайно до „сьвятої вечері“, з першою зорею. То був дім, де берегли давних звичаїв, де не тільки батьківські заповіти, але навіть кождий стіл і столець мав своє місце. Їх житя ішло як добрий, хоть старий годинник.

Нині той лад рвав ся що хвилини.

Служниця кілька разів бігала до міста, бо все »щось забуло ся купити«, заки принесла, мати, не знати чому, накрила стіл буденною скатертю, батько замість сьвяточного вбрав якийсь зношений одяг. Всі ходили як запаморочені, якби то не був »сьвятий вечір« і якби його нікому не треба було.

Була вже темна ніч, як родина зібрала ся в їдальни. Мати великою ложкою розлилала борщ, батько держав тарілку з проскуркою у руках і не міг якось почати старосьвіцького звичаю обділювання, немов чекав когось, що за хвилину мав увійти до хати.

„Вистигне борщ“— сказала вкінци мати — „сідаймо.“

„А проскурою не поділимо ся?“

„Я і забула. Певно, що треба“.

„Дай нам Боже“ — почав тихо і якось несьміло батько.

По черзі підходили до нього, мати, віддана донька, зять і двоє русявих внуків, хлопчик і дівчинка.

Цілували старого в руку, ділили ся кусничком проскури, посмарованої медом і мовчки сідали на своїх звичайних місцях. Донька, зять і внуки мешкали осібно; вони прийшли, щоб родичам було веселійше.

Конець стола стояли дві порожні тарілка, якби ждали на когось, що мав прийти з далека.

Хто глянув на ті місця, зітхав і не підносив голови так скоро.

Їли мовчки, хоть кождий хотів говорити, щоб перервати тишу. Тая тиша пригнітала усіх.

Батько відізвав ся перший:

„Маємо кріпкий мороз“.

„Кажуть, що в ночи двоє людий замерзло“.

„Торік було теплійше“.

„І веселійше“ — додала мати а в її голосі чутно було ніби злість а ніби жаль.

„У нас побиті тепломіри“ — запримітив зять.

„Возьми від пана таріль“.

„О, які гарні квітки“.

„Де?“

„На вікнах“.

„Їджте діти борщ. Борщ добрий з галушками..“

Розмова рвала ся заєдно.

Два порожні тарелі ждали...

Подали рибу.

Кождий взяв по куснику, а півмисок поклали як раз перед двома порожними тарілками.

Запримітила се мати і перенесла на бічний стіл, щоби не видів батько...

„А дітьом повибирайте ости, бо задавлять ся“.

„Подай, Оленко, таріль, ти, Петрусю, також“.

„Так. Тепер можете їсти безпечно“.

Діти справді їли доволі жваво, зате старші вибирали кожду кісточку, і були тою роботою ніби так заняті, що не могли говорити до себе...

А два пусті місця заєдно ждали на когось, що мав прийти з далека.

„А чи нині знов будуть стріляти? — озвав бя нараз голосний, чистий голос.

У хату, якби справді кула влетіла.

„Петрусю. Їдж парішки, не говори богато!“

»Діти не повинні говорити, коли їх ніхто не питає ся“.

Кінець стола біліли ся два пусті тарелі...

Подали кутю. Пшениця, мід і мак. Солодкість і забуття. Давні часи нагадує та страва.

„На селі кидають на стелю“.

„По що?“

„Пізнають, який рік буде на пасіки“.

„Декуди приносять кутю до церкви на парастас“.

„Всілякі бувають звичаї“.

Петрик слухав дуже цікаво. Та довго він не всидів; обтираючи губи від маку і меду спитав у друге:

„А чи то правда, що на сьвятий вечір, приходять душі і їдять, що для них їх родина лишить?“

„Хтож тобі се казав?“

„Покійна тітка Христя“.

— — — — — — — — — — — —

„Петрусю, ти чув, що діти не повинні говорити, коли їх ніхто не питає....“

Від порожних місць повіяв зимний вітер...

Петрусь замовк, але його питання остало ся в їдальни; воно літало від голови до голови домагаючи ся відповіди.

Чи справді до отсих двох пустих місць прийдуть вони і засядуть до сьвятої вечері?

Хто?

Він, одинокий син Махницьких, молодий лікар. О тій порі вертав звичайно з міста від недужих. Мав таке високе, сумне чоло, яке буває тілько у тих, що виділи богато терпіння. Не сьміяв ся майже віколи, між веселих людий не ходив. „Проклятий край, де люди не жиють а мріють тільки о життю, де бракує воздуху і сонця. Проклятий край!“

А вона, Христя, його молодша сестра, що як прийде бувало по лекциях до хати, то якби вернула з ліса, з весни, з поміж квіток і птахів. Ціле місто вона знала, кождий був для неї, мов рідний. Кожда нова книжка, кожда цікава гадка відкривала перед нею нові жерела житя.

То була одна пісня доброї щирої віри.

Деж вони тепер?...

Де? Спитай ся того вітру, що віє під вікнами.

Він тоді ревів, як дикий зьвір. Носив порох і кулі цілий день, а вечір припав до землі і пив горячу, людську кров, що обливала брудне каменюче.

Спитай ся тих зір, що саме тепер одна за другою вибігають на небо.

Вони сьвітили тоді над їх білими лицями як похоронні сьвічки, в тую холодну, люту ніч — най скажуть.

Де вони?...

Вони умерли, щоб родилась воля.

— — — — — — — — — — — —

Мовчки ставали Махницькі від стола, мовчки обнімали ся, дякуючи собі за різдвяну вечеру, мовчки виходили з їдальної кімнати. Не сьміли навіть озирнутись. Здавало ся їм, що до тих двох порожних місць як раз в ту хвилю підходить двоє людий. Він з високим, блідим чолом, яке буває лиш у тих, що виділи богато горя і вона, весела та гарна, як недосьпівана пісня в честь вічного, непоборимого житя.

Богдан Лепкий.

Іван Коссак.

БЕРЕЗА.

Давно, дуже давно тому.

Жив князь — могучий князь — і прехороша у него дочка була.

І отець дуже кохав ei.

І мати сердечно пестила ei.

І кохав ei нарід цілий.

І було ei як у раю.

— — — — —

І заручили ei

З могучим сусідним князем.

І веселив ся князь щастєм ei, і тішилась мати долею ei...

І радувавсь нарід весь..

І було гучне весілє...

І були гучні забави...

І бавили ся всі...

І при кінци забав співав співак...

Співак з далеких сторін...

І співав сумні пісні він.

І слухала молода сумних пісень тих.

І очима прехорошими своїми впилась в душу співака.

— — — — — — — — —

І поїхала молода княгиня у богатий двір мужа свого.

А в ушах ei звеніла все сумна пісня співака чужого.

А перед очима ei стояв сумний співак з далеких країв.

І вечерами ходила княгиня в березовий гай.

І сідала під сумними березами она.

І вслухувалась в шепіт березового листя.

І чула пісню — сумну пісню співака чужого.

— — — — — — — — — —

І не подобалось се князеви молодому.

І казав він витяти гай, сумний березовий гай.

— — — — — — — — — —

І вечером прийшла княгиня до беріз сумних своїх.

І не було вже їх.

І гірко гіренько заридала.

І плакала довго-довгісенько.

І стояла на місци плачучи...

— — — — — — — — — —

І ніч цілу шукав князь княгині своєї.

І шукали слуги его вірні.

І не знайшли вже ei...

Лиш на місце стятих берез — стояла одна плачуча береза.

Кажуть, що то була княгиня...

Коросно, 18. X. 1906.

Московскі порядки

(Лист з Одеси).

»Ой нависла ж, нависла, чорна хмара нависла!« І ждуть люде або бурі, або теплого, добродійного дощику, бо чим хмара низше і грізнїйше, тим швидче над краєм ударить грім...

Про Одесу можна писати що дня і без кінця, бо житє тут клекотить, як у паровому казанї, в якому закручено міцно всі клапанї.

Із зверхнього погляду наш великий город зовсїм не відмінив ся: по вулицях повно ріжного люду, трублять конки, пролїтають автомобилї, з маґазинів привабливо дивлять ся всякі принади, — усе по старому.

А проте кожен знає, кожен почуває, що тут поруч з сим іде боротьба на смерть, що в серединї самого творчого житя робить ся щось нове, страшне.

Міскі часописи кожного ранку приносять нам страшні події сучасного полїтичного стану, а ще більше передаєть ся з уст в уста, бо незабаром уже зовсїм ні про що не можна буде писати в Одесї.

І ми бачимо, що з кожним днем боротьба сьвіта з темрявою не тільки не вгасає, а дужче й дужче розгоряєть ся.

Страйки, експропріяциї, бомби, пекольні машини, то все щоденні прояви нашого житя, реакция на військовий стан, що хоче своїм безправєм в темному затишку задушити все живе...

В унїверситет на сьвяткованє памяти Пірогова увійшла полїция і рада студенска і професорска мусїли закрити зібранє. Адміністрация закрила лекционний комітет при городскому домі, який складали тутешні вчені й професори. Покарано лекторів, що читали в недїльній школї, на 500 і 1000 карб., або на 1—2 місяцї арешту і т. д.

Такі милости сиплють ся, як з мішка на мирних горожан.

Добрались і до нашої »Просьвіти«. Вона давно мулить очи тутешнїм гасителям культури. Рада нашої »Просьвіти« складає ся з сериозних, лїтних людей, які на протязї всього житя не були революціонерами, і уряд добре се знає, як знає їх самих особисто. Вона так уже пильнувала »Просьвіту«, так стерігла ся всяких непорозумінь з урядом, що навіть у сей бурхливий час тут не можна було почути й натяку на сучасний стан річей і мусїли все обговорювати давно минуле, а про те — не догодили.

Треба сказати, що на кожнє зібранє просьвітян приходить чиновник від адміністрациї д. Бачун, людина ще молода з унїверситетською осьвітою.

І вже так нишпорить, так шукає крамоли, що причепки йдуть за причепками.
— Не дозволяю продавати книг.

Єму показують статут і пояснюють.
— До вас дїти ходять; не дозволяю.

Просять батька, що привів свою маненьку дївчинку, одіслати дочку до дому. Звичайно батько обурюєть ся на таку »Просьвіту«, що дитинї й на поріг не вільно вступити.

Нишпорить по всїх хатах і знаходить на вішальцї дві ґімназияльні шапки:

— До вас ходять переодягнені ґімназисти!

Подам градоначальнику рапорт, що зрікаюсь у вас бувати: хай закриває »Просьвіту«.

Знову перепрошують, знову благають

Недавно у одну з субот була прочитана поезия Сивенького »Міністерска пісня«. Д. Бачун спізнив ся, а як прийшов, то один з просьвітян, якийсь неоплатний шпіон (у нас і такі єсть члени), зараз-же до него з докладом:

— От вас небуло, а що тут читали!

Чиновник заметушив ся:

— Що тут читали? Покажіть, що читали? З якої книги?

Радчики почали єго заспокоювати, заприсягатись, що нїчого революцийного не було прочитано, але він не вгамовував ся:

— Я одмовлюсь до вас ходити, або покажіть менї книгу.

Мусїла лекторка бігти аж до дому, щоб принести єму »Декляматор« Коваленка.

Прочитав і заспокоїв ся.

І от так раз-у-раз, не вважаючи на те, що тут багато урядовцїв і чином і ранґою висше за самого д. Бачуна.

На останних загальних зборах поводив ся дуже не коректно: робив перестрогу, що закриє зібранє, хоч обговорювались виключно хатні справи і не тільки нїхто не згадував про полїтику, а й самого д. Бачуна не чіпав. Отгакий то наш д. Бачун.*)

А я памятаю сего самого добродія, який він був безпомічний рік тому назад на українських мітинґах, коли перед тисячною юрбою промовляли оратори і кликали всїх до революциї, до установчого зібрання!

Але те забуло ся.

От у нас тепер скрізь клопочуть ся, щоб де тільки можна вішали патриотичні малюнки.

В Польскому Домі веліли зняти Міцкевича і Костюшку. Д-ю Бачуну неподобав ся той царский портрет, що купили Поляки, і він звелїв купити за 15 карб., а то закриють »Польский Дом«.

З »Просьвітою« було теж саме.

Платна робітниця в »Просьвітї« Настя Луценківна, що зарнджує продажом книг, має тут собі кімнату. Коли рада настановляла її на сю посаду, то взяла, як бере з кожного, хто тут служить, слово честне не держати в »Просьвітї«, нїякої нелеґальщини. Вона дала слово чести, що нїколи й нїчого нелеґального у неї не буде в »Просьвітї«, а проте не здержала, бо коли 29-го листопада у неї зробили ревізию, то знайшли друк і проклямациї.

Правда, що то не до неї належало, а про те її заарештували, а другої ночи зроблено ревізиї у всїх 10-ти радчиків, а батька її, що перед сим був головою »Просьвіти«, доктора Івана Луценка заарештовали і спершу держали в участку, а потім перевели в тюрму.

Адміністрация хотїла закрити »Просьвіту«, але депутати ради ублагали градоначальника і він сказав, що на перший раз дарує сю провину, але як ще щось подібне трапить ся, то »Просьвіта« буде закрита.

Тепер вона функционує. Намічена цїла черга лекций, народу буває повно, особливо богато тепер ходить студентів.

Головою »Просьвіти« тепер відомий український діяч і бібліоґраф Михайло Комар.

(„Рада").

*) Землячок!

Запросини до передплати.

Замість шумних оповісток, які звичайно заміщають часописи з початком року, щоби заохотити широку публику до передплати, ми запрошуємо скромно наших передплатників і сторонників до дальшого витреваня при нашім стягу та до ширеня нашої часописи в близьких собі кругах.

А робимо се тим сьміливійше, що можемо вказати на закінчений період десятилїтної витревалої і небезуспішної працї на поли нашої народної полїтики, лїтератури і громадяньского житя.

За той час не було такої квестиї в нашій народній борбі, якої би »Руслан« не обговорив зі становиска рациональности і успішности для парода і церкви, не було справи у наших економічних та орґанізацийних змаганях, якоїб »Руслан« не підпер словом і дїлом, не було майже молодого письменника, який би не найшов був в »Руслані« гостинного місця і не було покривдженого, який би не найшов в »Руслані« оборони по правдї і справедливости. »Руслан« став потребою нашої суспільности і без него наше громадяньске, публичне житє майже не дасть ся подумати.

Особливо наше духовеньство повинно не тільки плятонічним признанєм, але реальною підмогою пособити нашому видавництву, щоби оно розвинуло ся так, як на се заслугує. Єя підмога містить ся не тільки в самім пренумерованю, але і в сьмілім, сьвідомім ширеню часописи та запомаганю єї дописями.

Тодї і квестия розширеня рамів часописи стане актуальною і зміст єї богатший на славу самих дописувателїв, на користь громадяньского житя, на добро нашої народної справи!

Ми з нашої сторони постарали ся о збільшенє числа наших дописувателїв на провінциї та запевнили собі співучасть визначних сучасних писателїв у наших фейлетонах. Крім більшої скількости поменших оповідань та новель оріґінального письменьства і лїпших перекладів, будемо друкувати ширшу естетичну розправу Вас. Пачовского, чудові оповідания Ів. Коссака, премійовану драму Льва Лопатиньского п. з. „Покуса", а також твори пера Осипа Маковея, Богдана Лепкого, Сильвестра Яричевского, Уляни Кравченко, Яросл. Гординьского, Богдана Барвіньского, Франца Михайлова, Павла Штокалка, Теод. Біленького, Ілька Гаврилюка і др.

Всїх наших довжників просимо о ласкаве вирівнанє залеглостий. Условя передплати ті самі, що в минулім роцї.

Редакция „Руслана".

Просимо відновити передплату.

Новинки.

— **Календар.** В н е д ї л ю: руско-кат. *Навеч. Рожд.* Анас.; римо-кат. *Трех Королїв.* — В п о н е д ї л о к: руско-кат. *Рождество Хр.*; римо-кат. Валентина. — В і в т о р о к: руско-кат. *Собор Пресв. Бог.*; римо-кат. Северина. — В с е р е д у: руско-кат. *Стефана первом.*: римо-кат. Юліяна і Вас. — В ч е т в е р: руско-кат. Муч. в Ником.; римо-кат. Павла Пустел. — В п я т н и ц ю: руско-кат. Дїт. уб. в Вифл., Мар.; римо кат. Альойзия.

— **З нагоди Різдва Христового** желаємо всїм нашим Впов. передплатникам, дописуватeлям, читачам і прихильникам нашої часописи веселих і щасливих сьвят. Христос раждаєт ся!

— **Річні загальні збори Тов-а „Народна Лїчниця“** у Львові відбули ся при кінци мин. року в салї духов. семінариї. Звіт з дїяльности Товариства, який розіслано перед зборами членам, виказує, як ся інституция для несеня помочи терплячій і убогій части нашої суспільности правильно і гарно розвиває ся. Про се найлїпше сьвідчить постійний і сильний зріст фреквенциї хорих так, що зайшла потреба розширити круг дїяльности Лїчницї через отворенє двох нових відділів для недуг носа, горла і уший, та недуг скірних, так що нинї вона має вже вісїм відділів: кромі згаданих два для недух внутрішних, по одному, для недуг жіночих, дїточих, очних і відділ хірурґічний. У мин. роцї всїх хорих було 5.393 (о 569 більше від попередного р.), яким удїлено около 16.200 ординаций; членів добродїїв було 18, звичайних 460. — Збори отворив голова Ради Товариства Впр. о. крилошанин Чапельский. Вказав на гарний розвиток інституциї, яка однак, стоячи майже виключно на жертволюбивости одиниць, відповідно до своєї дїяльности розпоряджує за слабими материяльними средствами. А коли мимо сего сповнила свою задачу, то се в першій мірі завдячує свому Покровителеви ВПреосв. Митрополитови Андреєви, якому збори за се подякували повстанєм з місць. Відтак під проводом Впр. о. мітрата Туркевича зібрані приняли звіт Ради надзираючої, Дирекциї і комісиї контрольної, та удїлили Управі товариства абсолюторию. На слїдуючий рік вибрали через аклямацию головою Ради товариства на ново Впр. о. крилош. Чапельского, а членами Ради Впп. радн. Ем. Гленецкого (заст. голови), проф. Р. Цеглиньского, о. проф. І. Рудовича (касиєр), секр. Н. Лятошиньского, рад. М. Павлишака, о. проф. Й. Боцяна (секретар), а їх заступниками: радн. П. Максимовича, о. Н. Ґалянта, М. Стоцкого; до контрольної комісиї радн. І. Гофрика, кап. Гр. Грозика і п. В. Левицкого. Від зібраних членів проф. Цеглиньский висказав щиру і горячу подяку всїм пп. лїкарам, які з великодушною ревностию і безкорисно працювали в Лїчницї, а іменно Вп.: директорови Е. Озаркевичови і др. М. Вахнянинови (нед. внутрішні), заступникови директора, др. В. Гукевичови (нед. дїточі), др. Брайтерови, п-нї др. Кальмус-Шнайдеровій і п. С. Мрок (нед. жіночі), п-ам операторам др. К. Вільчкови і др. С. Щурковскому, др. В. Райсови (нед. очні), др. С. Заблоцкому (нед. носа, горла і уший), др. Й. Чачковскому (нед. скірні) — що збори однодушно приняли оплесками і повстанєм з місць на доказ вдячности своєї і тисячів добром оповіяних сердець. По близших поясненях директора д-ра Озаркевича зглядом дїяльности Лїчницї і єї дальшого розширеня в виду конечної потреби шпиталика, ляборатори́ї хемічної, мікроскопічної і бактериольоґічної, слїдували внесеня членів зглядом касового дїловодства, інвентаризациї, движимостий і деяких змін в статутї. Таким чином збори були заразом оглядом сил, дїяльности і розвитку Лїчницї, яка і на дальше поручає себе великодушности і жертволюбивости нашої суспільности. *Участник.*

— **Краєве товариство тверезости.** До онодїшної нашої нотатки про орґанїзованє у Львові товариства тверезости пишуть нам з міста: Хоч не належу до відлюдків і в громадскім житю львівских Русинів беру непослїдну участь, то однак аж з Вашої пов. ґазети довідую ся про закладанє у Львові центрального товариства тверезости, яке мало би обняти сїтию відділів чи філїй всю руску Галичину. Мушу висказати жаль орґанїзаторам, що так тихцем беруть ся до так важного дїла, неначе би лякали ся лихої опінїї за то, що они не заливають ся до нестями »трунками« так як деякі „патриоти“ ...от лїпше замовчу, і не валяють ся під чужими лавками. Таке товариство годило ся було вже давно заложити, а до его дїяльности повинно належати ширенє тверезости між міщаньством і сїльским народом при помочи відчитів, брошурок ітп. Я зовсїм не цїкавий знати імена орґанїзаторів, але радбим, аби они взяли ся енерґічнїйше до дїла і не »цїлили тижнями вербували кадри« членів основателїв товариства тверезости. Виготовленє статута не займає цїлих місяців часу. тому пора скликати збори до одобреня і підписаня статута. Адресу свою подам, як зазначено, до „Просьвіти“ а підписую ся — *Абстинент.*

— **З Перемишля.** Дня 23. січня 1907. р. (в середу) відбудуть ся в Перемишли в рефектарі дух. семінариї о год. 10. перед полуднем а зглядно о год. 2. по полуд. звичайні загальні збори філїї Тов-а св. Ап. Петра для запомоги убогих церков з отсим порядком дневним: 1) о год. 8. Служба Божа, 2) о 10. отворенє зборів і вибір ad hoc предсїдателя. 3) Звіт Видїлу (секретаря, касиєра, контрольора) за р. 1906. 4) Вибір нового Видїлу. 5) Предложенє загальним зборам суми 3.250 К до ухваленя роздати на запомоги убогим церквам. 6) Внесеня. За Видїл: *о. М. Мриц* предсїдатель, *о. М. Василькевич.*

— **В Камінцї струм** відбуде ся дня 13. січня о. 2. год. по полудни в салї уряду громадского повітове в і ч е у ч и т е л ь с к е. На дневнім порядку підвисшенє платнї учителям і учителькам, осмотренє вдів і сиріт по учителях і справа краєвого віча учительского.

— **В Кнїгиничах**, рогатиньского повіта, відограють члени Читальнї »Просьвіти« дня 8. с. м. драму Гр. Цеглиньского „Кара совісти“, Початок о 7. год.

— **Калїченє руско мови.** В розкладі їзди на стїнах в вестибулю головного двірця зелїзничого у Львові написано отсї дивогляди: Відїзд до „СЦерця« приїзд зі СЦерця. На автоматичоій вазї знов виднїє такий інформацийний дивогляд: »В кинумч 3 два сомики.« Що до автоматичної ваги се вже річ Русинів, котрі, побачивши таке шкальованє їх мови, не будуть уживати тої впрочім л а п к и н а г р о ш і. А що до „Сцерця“ дивує нас дуже, що Дирекция зелїзниць не знає назв своїх власних стаций, або зовсїм не уміє по руски читати.

— **Конкурс на стипендиї.** В цїли наданя опорожнених з початком року шкільного 1906/7 стипендий з фонду наукового по 210 К річно, призначених для молодежи рускої народности, що віддає ся наукам на видїлї права або фільософії в ц. к. унїверситетах державних, оголошує ц. к. намісництво конкурс з речинцем до внесеня подань до 15. лютого 1907. Ті, що хотять старати ся о ті стипендиї, мусять перед упливом речинця внести подане на руки збору професорів дотичного видїлу до ц. к. намісництва і заосмотрити їх метрикою уродженя, сьвідоцтвами шкільними і доказами фреквенциї та апліикациї що до наук а також і сьвідоцтвом убожества, потверджуючим докладно їх родинні і маєткові відносини.

— **Замість висиланя сьвяточних желань** паломникам зложив в нашій Адмінїстрациї Вп. Никола Сіяк зі Львова 5 К на Р. Тов-о педаґ., а 3 К на Вакацийну оселю.

— **Громадському Голосови в альбом!** Ґазета „Русь“ подає деякі подробицї про те, як знайшли на ланцюху в хатї сьвященика Доброволського (в Петербурзї) его жінку. Була чутка, що сьвященик Доброволський катує свою жінку, яка мала четверо дїтей. І от 24. грудня до его мешканя прийшов ґубернатор, прокуратор та багато полїциї. Сперпу Доброволський відмовив ся показати їм жінку, але згодом повів їх до тої хати, в якій она мучилась. Коли він відчинив двері, звідтіля понесло таким сопухом, що всї відступили назад. У сїй доволї великій сьвітлици було тільки одно вікно. Брудно надзвичайно. В хатї стояв тільки один невеличкий стіл, вкритий брудним рядном, два поломалі стільцї, зелїзне ліжко, а на нїм брудна постіль. На столї стояла мисочка, з якої годували хору. Ся посудина нагадувала ту, з якої годують собак. У сїй посудинї зістало ся трохи якоїсь гнилої їжи. В кутку лежали якісь ганчірки. Се була білизна хорої, яку вона сама собі тільки що випрала. Хата ся була поруч з дитячою, але сердешна мати вже більше як рік не бачила своїх дїтей і тільки що хвилини чула, як вони сьміялись, плакали. Коли полїция увійшла в хату жінка підвела ся на ліжку і з жахом дивила ся на сих людий. З розмови сеї комісиї з сердешною жінкою не видко було зовсїм, що вона божевільна. Се проста залякана, прибита людина. Сперпу вона відмовилась пітти з сеї тюрми, але згодом згодилась. Вона зрадїла і почала розповідати, як її тут катують більше року. Вона казала, що їй не дають бачити сонця, дихати сьвіжим повітрєм, не пускають до неї дїтей. Вона жалїлась, що її не пускали з хати, хоч і зняли недавно замки, що їй давали що дня 2 склянки молока та трохи каші. Доброволський впевняв комісию, що жінка его божевільна. Вважаючи на се комісия ухвалила за три місяцї довідатись, чи то правда. Минулого лїта сам Доброволський був на дачі, а доглядати жінку звелїв сторожеви, якому давав на їжу для неї по карбованцю що тижня. Ще в минулу недїлю Доброволський казав у церкві проповідь про шлюб і доводив, що найбільше винні в сїмї самі чоловіки, бо вони погано поводять ся зі своїми жінками. Доброволського прогнали тепер зі служби. (Він був сьвящеником у державнім банку). Він все лихо верне на тещу, яка нїби ширить про него погані чутки. — „Гром. Голос“ звик у кождому числї подавати вістки про погані вчинки попів, та не маючи материялу на галицкім ґрунтї, наводить більше або менше правдиві факти ізза тисяча миль для ужитку наших радикалів. Тому то ми і присьвятили радикальному орґанови отсю погану історию, яка буде певно становити духовий корм для его передплатників, а для нас не доказує нічого більше, як те, що зьвірина в чоловіцї може проявити ся так під сьвященичою ризою, як під ученим біретом і під королївскою короною...

— **До патриотів Бережанщини!** Перед нами Різдвяні сьвята, пора найвідповіднїйша для устроюваня всяких складок. В сю пору уважаємо своїм обовязком відозватись до усїх патриотів Бережанщини грімким словом: Не забувайте в часї коляди на „Селяньску Бурсу“ в Бережанах! Інституция ся істнує вже 4-ий рік та рікрічно дає приміщенє понад 30 хлопским синам, що ходять до місцевої народної школи. Педаґоґічний провід та опіка над хлопцями з боку заряду зєднали собі вже загальне признанє в кругах суспільности. Пора вже, щоб та бурса забралась до будови власної хати, де найшлоб приміщенє значно більше число питомців. Тодї доперва сповнилаб вона свою велику культурну завдачу як слїд. На жаль наша суспільність за мало підпомагає сю інституцию, так начеб не розуміла єї великої ваги. Дійшло до того, що бурсї тяжко приходить ся обігнати видатки на біжучі потреби. Супроти того мусимо відкликатись до жертволюбивости Вп. Родимцїв та зокрема просити сїльску інтелїґенцию Бережанщини, щоб вона заініциювала тепер в часї сьвят між селяньством складки на „Селяньску Бурсу“ в Бережанах. Всякі датки просимо слати на адресу М. Бачиньского, ґімн. проф. в Бережанах. — *Видїл філїї Руского Тов-а педаґоґічного.*

— **Телепатичний досьвід.** В редакциї анґлїйскої Revie of Reviews продукував се недавно американьский гіпнотизер в присутности шістьох осіб з ученого сьвіта. Гіпнотизера замкнено в такій кімнатї, звідки він рішучо не міг зносити ся зі сьвітом. Єго медиюм — відгадувач думок—було віддалене від того місця 160 кільометрів — в Нотінґгам. Найперше витягнено число з льотерийного мішка і показано его гіпнотизерови, а він мав загіпнотизувати своє медиюм і »вмовити« в него витягнене число. По чверть годинї донесло медиюм, а зглядно сьвідки его, телеґрафічною дорогою дотичне число, згідне з витягненим. При дальших пробах медиюм відгадувало не лишень поодинокі слова але і цїлі реченя. Комісия учених зробила потім контр-пробу і телеґрафувала до знакомих в Нотінґгам, аби задавали телеґрафічно питаня гіпнотизерови, які він мав передавати свому медиюм і видобувати від него відповіди. І сего рода проби мали добре ви-

пасти. Супроти таких вислідів гіпнотизму — винахід бездротного телеґрафу піде спати. — На невелике віддалене продукувала ся минулого року в кольосею у Львові пара також таких штукмайстрів: мужчина гіпнотизер і дівчина, яко медиюм, відгадувачка гадок. Проби удавали ся і дивували публику. Гіпнотизер завязав очи дівчині, посадженій на кріслі на сцені і приспав її; потім казав поодиноким особам зпоміж публики подумати собі якесь число або слово, а дівчина точно все відгадувала. Опісля ходив гіпнотизер поміж публику та жадав показування ріжних предметів, котрі дівчина зі сцени називала по імени, вслїпо відчитувала написи на монетах і т. п. Укритого підступу та обманьства годі було добачити в продукциях тих модерних артистів. По скінченім сеансі, що тривав 15 до 20 мінут, коли гіпнотизер пробудив своє медиюм і розвязав їй очи, дівчина виглядала дуже змучена.

— **Феральний день.** Вчера грано в міскім театрі у Львові премієру А. Креховецкого п. з. „Ми" в якій автор зображує сучасні анархістичні відносини в Варшаві, а героями драми є социялісти-терористи. Не подобало ся се львівским социялістам, котрі явили ся в театрі гурмою, і виправляли такі крики і пакости партеровій публиці, що штуки не докінчено. Підчас представлення кинено з третого поверха на партер між иншими запалену жабку, котра пукаючи з лоскотом викликала сильний переполох між панями. — В львівскім кольосею підчас вчерашного представлення один з ґімнастиків-креолів упав з високого дручка на сцену і розбив собі голову. По обандажованю витрівалий ґімнастик показував дальші штуки. — Вчера вечером засипав пісок під Пісковою горою від ул. Торосевича піскаря Гриняка з Ковільник, а разом з ним коні і віз. Верства мокрого піску задавила Гриняка на смерть. На ратунок покликано пожарників і військових піонірів, але поміч була запізна.

— **Найздоровійша країна** на земній кулі є — як впевняють Англійці — британьска Нова Ґвінея, оден з полінезийских островів, на північ від Австралії, а найбільший остров на сьвіті. Сей остров є зовсім пустий, тому годило би ся его заселити кольоністами. Недавно поїхала туда одна англійска родина, зложена з чотирох осіб, з Австралії і замешкала над берегом моря. Коли по тижневи прибув корабель, аби звідати, як поселенцям поводить ся, не було вже їх між живими. Ґвінейскі дикуни убили їх і спечених зїли, а кости порозмітували по березї. Здорова країна та нездорові відносини.

— **Дальший репертуар руского театру в Дрогобичи:**

В понеділок 7. с. м. „Сняти Мусія" народна оперета в 3 діях Порошина.

Ві второк 8. с. м. „Корисна посада" славнозвісна комедия в в 5 діях Островского.

В четвер 19. с. м. вперве „Фавст" опера в 5 діях Ґунода. Нова вистава. Музика військова 77. п. п. — Виступ п. А. Гаєка. Ціни місць підвисшені.

В Стрию в пятницю 11. с. м. „Фавст" опера в 5 діях. Нова вистава. Музика військова 77. п. п. Виступ п. А. Гаєка.

— **Репертуар міского театру у Львові.**

В суботу вечер: »Фавст« опера.

В неділю попол: »Королева Татр«; веч.: »Еванґеліман«.

В понеділок: »Ми«.

Ві второк: »Солодка дївчина«.

В середу: »Завзятий автомобіліст«.

Телеґрами

з дня 5. січня 1907.

Відень. Цісар поїде до Праги в часі сегорічного великого посту.

Будапешт. Буджетова комісия австрийскої делеґациї не приняла до відома умови міністерства війни що до достав, бо она не відповідає інтересам Австриї. Поручено міністерству війни на ново упорядкувати ту справу.

Софія. Депутация страйкуючих урядників і служби зелїзничої предложила меморіял президентови міністрів, котрий того меморіялу не приняв і заявив, що страйкарі пожалують свого поступовання.

Танґер. Вожд ворохобників Разуля убив спійманого каїда племени Фузіяс, п тім цофнув ся до Зінат, де готовить ся до оборони.

Петербург. Революционіст застрілив вчера градоначальника Лявніца, а потім відобрав собі житє. Убийник мав походити з Тамбова, де Лявніц був перед тим ґубернатором.

Петербург. Вибір виборців в Петербурзі відбуде ся межи 27. а 30. н. ст. січня.

Відень. В дол.-австрийскім соймі відчитано вчера петицию краєвого Союза учительского з жаданєм 20% дорожняного додатку і скоршого авансу учителів.

Материяли до национально-політичного і культурного житя Русинів.

Лист Данила Танячкевича до Ол. Барвіньского.

(Конець).

А про читанку — про упровідъ мови нашої до шкілъ — братіки — молю Васъ — дайте спокій — діло не на часі. се діло погубне для насъ — тай тяжко погубне.

Се що Кулішъ пописавъ, пустіть особною книжечкою — разомъ изъ біографіями авторівъ.

А молодіжъ саму приучити, нехай вона сама домагаетця по школахъ — що кращого одъ читанки Торонського [1])

Кажу Тобі братіку, якъ би мали добрихъ професорівъ у школахъ скрізь — то въ рукахъ такихъ людей була бъ наша книжка золота — а въ лихихъ вона однако буде мученицею, якъ колись Ковальського читанки! А й зъ Торонського читанки вмілий зробить, що Торонському и въ думку не приходило! Отъ чому кажу? першъ людей, потому за школи дбати намъ треба!

[1]) Тоді академічна молодїж зєдинена в Громадї львівскій заходила ся коло того, щоби в ґімназиях введено відповідні читанки для науки рускої мови і Кулїшеву правопись. Наука рускої мови відбувала ся в цілій низшій ґімназиї (4 роки) на основі Читанки К. Ковальского і Граматики Я. Головацкого, а у висшій ґімназиї на основі Хрестоматиї Я. Головацкого (4 роки). З нової літератури не подавано ученикам нічого, лише Мих. Поляньский, опісля Яків Гудик, Евгений Згарский читали ученикам деякі твори новійших письменників. В 1868 р. появила ся Руска Читанка Ол. Тороньского, в котрій містили ся твори новочасних письменників українських і галицких. Рецензию сеї Читанки подав Ол. Барвіньский в Правдї (1868) в дописи Знад Днїстра і наслідком сего Рада шк. кр. відмовила одобрення сїй читанці з поручила Ол. Барвіньскому уложене нової, котра вийшла в 3 х частях (I. Устна Словесність, II. і III. Писана Література 1869—71) і досі служить уже в 4-ім виданю основою науки рускої мови й літератури у висшій ґімназиї. Сю читанку уложив Ол. Барвіньский в підмогою Кулїша (одначе Рада шк. кр. а властиво комісия шкільна, богато дечого позмінювала і додавала). Зовсїм отже незрозумілим видає ся погляд Д. Танячкевича на те змагане (дальшим вислідом того змагання було видане Читанки К. Лучаківского для I. кл., Ю Романчука для II. кл. і Ом. Партицкого для III. і IV. кл., котрі з деякими змінами і нині є основою науки рускої мови в низшій ґімназиї), котрий вважав навіть погубним для нас впроваджуване нашої мови до шкіл. Неперечно в тім згляді підлягав боязни, що москвофіли почнуть пятнувати се польонофільством, як і нині повстають они против какоґрафії, бо не можуть віджалувати тих часів, коли то з підмогою етимольоґії заправлювано молодїж до московщини. Дуже цікаво булоб написати історию науки рускої мови в Галичині подібно, як се написав проф. Стоцкий в Правдї в 90-их роках про науку рускої мови на Буковині. — Ред. Русл.

Не въ школі виробитись патріотичнёго духа а въ громаді! Такъ було, есть и буде!

Громаду українську нашу двигай — а двигнетця усе изъ нею — мовлявъ „спадуть мури Єрихонські".

А „Правда" потребуе одъ альфи починати свою роботу. – Не Тараса поезії розбірати — але розбірати народні думи козацькі? Отого намъ треба!

Німъ батьківъ народніхъ вивчуватись, то першъ библію — першъ св. письмо — потому традицію — не инакше!

Зъ Млакою таки я поладнаю ся.

Разомъ изъ Твоімъ вишлю листъ и до его!

Якъ би то добре було, щобъ до якогось часу, у Правді друкувались самі кавалки украінські! Отъ Нечуя — колибъ у насъ такъ нечули живої Правди, якъ той Нечуй — гей гей!

Прошу Тебе о кілька адресівъ и то: до
1) Павлусевича.
2) Літоровського (укінченого).
3) Лаврівського (Антося).
4) Алексевича (укінченого).
5) Целевича и Вахнянина.

Тимъ часомъ тілько списавъ — щобъ Тебе сповістити, що зі мною дітця.

Хочъ трошки окропи мою душу новинками изъ Украіни — я незабаромъ Тобі одпишу! И ти зараз по сдібраню одпиши.

Цілую Тебе и брата
єдного и другого
Твій
Данило.

Почта до мене: Лопатинъ не Радихівъ.

Особливе про Павлусевича мені напиши, бо нехай я у єго спитаю ся, кому вінъ таки слово дававъ?

Хутенько Братіку! — Тай ще! Де Михалевичъ обертаетця?

Зкажи мені кілько у Васъ пренумерантівъ. — Кілько усего! Одсвіжи мені душу!

Нехай Йосипъ братікъ мені напише, коли въ Тебе не буде часу!

Ще Тобі мушу и те сказати, що я трохи одволікавсь изъ писаниною, бо подався о администрацію сусіднёго села ex currendo! 9 неділь вже не відписують — а я жити не маю зъ чого! — Отъ заслуживсь! — Лихий іхъ карай — на ніщо невважати му!

Прощавайте!

Хутенько, братіки одписуйте — всі по словечку — усі иншу новину — тай знати му усе — а мені такъ знати хочетця!

А я своє завдання життя, котре ношу въ своі душі, не попущу — ні братіки, ніколи.

Якъ хутко книжки відсилати?

Чи не мігъ би Ти до мене приїхати въ гості?

Гей! гей! дуже би я Тобою тішився.

Той самъ
Данило.

Ага! Партицького де письмомъ шукати? На усяку річъ — усяке питання одпишіть.

А Гудакъ де? не знаешъ єго адресу?

НАРОДНА ГОСТИННИЦЯ.

Готель, реставрация і каварня — ріг ул. Сикстускої і Косцюшка у Львові).

Приїхали дня 3. і 4. січня: о. Т. Леонтович з женою з Зашкова, др. О. Ковшевич з Бережан, К. Станька з Рудника-Пісочної, А. Малиновский з Жукова, о. Г. Попович з Городниці, І. Денис з Береви, Н. Косевич з Станиславова, В. Федак з женою з Монастириск, др. Яр. Лопатиньский з Гологір, др. А. Сохацкий з Сіняви, о. Л. Петлик з Стремильча, о. П. Левицкий з Яворова.

П. Роздольский з женою з Перемишля, др. Чировский зі Сколя, В. Ремеза з Радомисля, Я. М. Кратівна зі Львова, Д. Мастеров з Томашева, о. В. Лада з Литвинова, К. Михайлюк з Хмельника, В. Яворский з женою з Калуша, о. Романовский з Угнова і о. Билиньский з Грусятич.

Рух зелізничих поїздів

важний від 1. мая 1906 після середно-европейского часу.

До Львова на дворець головний приходять:

З Іцкан	**12·20***, 6·10, **1·40** 5·45, 9·05*
„ Кракова	**2·31***, 5·50*, 8·45, **1·30**, 5·25, **8·40** 9·30*
„ Підволочиск	7·20, 11·45, **2·20**, 5·50, 10·30*
„ Лавочного	7·29, 11·50, 10·50*
„ Рави рускої	7·50, 4·50
„ Станиславова	8·05
„ Самбора	8·15, 1·50, 9·20*
„ Яворова	8·18, 4·37
„ Коломиї	10·05
„ Ряшева	10·35

На Підзамче.

„ Підволочиск	7·05, 11·30, **2·08**, 5·35, 10·16*

Зі Львова з головного двірця відходять:

До Кракова	**12·45***, 1·—*, **2·45**, 6·35* 10·05*
„ Іцкан	**2·51***, 6·15, 9·20, **2·40**, 10.40*
„ Підволочиск	6·20, 10·55, **2·21**, 6·15*, 9·50*
[illegible]	[illegible]
„ Лавочного	7·30, 2·30 6·25*
„ Самбора	8·55, 4·15, 10·51
„ Станиславова	9·10*
„ Белзця	10·45
„ Ряшева	4·05
„ Коломиї	3·30
„ Рави рускої	7·25*, 11·35*
„ Стрия	11·10*

З Підзамча:

„ Підволочиск	6·32, 11·07, **2·32**, 6·27*, 10·02*.

Примітка. Поїзди поспішні друковані є черенками товстими; поїзди нічні є назначені зьвіздкою. Пора нічна числить ся від 6. год. вечір до 5. год. 59 мінут рано.

Звичайні білєти їзди як також білєти всякого иншого рода, ілюстровані провідники розклади їзди ітд. можна набувати через цїлий день в міскім бюрі ц. к. державних зелізниць, пасаж Гавмана ч. 9.

Видає і відповідає за редакцию: **Лев Лопатиньский.** З друкарні В. А. Шийковского.